

هنرمیلیاردی از خانه ایرانی‌ها پرکشید

۲۸ بهمن ۱۳۹۴ ساعت ۲۱:۴۱

«مینای» ایرانی، هنری برخاسته از آتش و خاک است؛ هنری میلیاردی که به‌رغم پر کشیدن از خانه ایرانی‌ها این روزها طالبانی از اروپا دارد، مشتری‌هایی که حاضرند یک میلیارد برای داشتن آن خرج کنند.

میناکاری ترکیبی از آتش و خاک است که با هنر نقاشی آمیخته می‌شود و نقش‌های زیبایی را می‌آفریند، گفته می‌شود این هنر در ابتدا در ایران شکل گرفته و سپس به سایر کشورها معرفی شده است.

«مینای خانه‌بندی» هنری متفاوت از مینای نقاشی است، اصل این هنر ریشه در تاریخ و زمان دوران صفوی دارد اما به‌رغم آثار زیبایی که توسط میناکاران آن زمان خلق شده و در دربار پادشاهان محبوس مانده، این هنر طی سال‌ها در کشور روبه‌زوال نهاد و اکنون تعداد هنرمندان میناکار از نوع خانه‌بندی به تعداد انگشتان یک دست رسیده است.



معرفی و بررسی شرایط فعلی هنرهای از یادرفته ایران - ۵۱ / خراسان رضوی

هنر

مینای خانه‌بندی یا هنر مینای مليله، یکی از قدیمی‌ترین هنرهای تزئینی ایران است که از گذشته‌های بسیار دور برای تزئین

ظروف و زیورآلات استفاده می‌شده است.

شکی نیست که برجسته‌ترین و بزرگ‌ترین هنرمندان این رشته ایرانی بودند و شاهد این حرف، مینای نارنجی‌رنگی است که بر روی تخت سفری نادرشاه افشار به زیبایی هرچه‌تمام‌تر به‌کاررفته است که نمونه آن را در هیچ جای جهان نمی‌توان پیدا کرد.

این رشته را همه به ایران نسبت می‌دهند، چون اولین مینای خانه‌بندی در ایران ساخته شد، ولی مدت‌ها برای این ادعا، کاوش باستان‌شناسی صورت نگرفت تا اینکه در چغازنبیل آثار این هنر ایرانی کشف شد. نام هنر: مینا کاری خانه بندی

قدمت: ۱۵۰۰ سال قبل از میلاد

شهر زادگاه هنر: اصفهان

معرفی کوتاه هنر: هنر مینای خانه‌بندی یا هنر مینای ملیله، یکی از قدیمی‌ترین هنرهای تزئینی ایران است که از گذشته‌های بسیار دور برای تزئین ظروف و زیورآلات استفاده می‌شده است.

بیشترین کاربری: تهیه وسایل تزئینی

هنرمندان به نام این عرصه: غلامحسین فیض الهی، شکر الله صنیع زاده

وضعیت فعلی این هنر در استان: در حال نابودی است

علل رکود و مهم‌ترین چالش‌های پیش روی احیا: بی توجهی به این هنر، گرانی مواد اولیه و بی رونقی بازار فروش

ارائه راهکارهای حفظ و احیاء: تغییر نگاه به صنایع دستی و فراهم کردن امکانات زیرساختی

هنری به قدمت هخامنشیان

نقره کاری با مفتول که شکل ابتدایی ملیله کاری بود در میان اشکانیان و هخامنشیان رواج داشته است.

مینا کاری هنر درخشان آتش و خاک است و بارنگ‌های پخته و درخشان که سابقه آن به ۱۵۰۰ سال پیش از میلاد می‌رسد و ظهور آن بر روی فلز در طول سده ششم تا چهارم پیش از میلاد مشاهده می‌شود.

هنر میناکاری در ایران بیش از نقاط دیگر تجلی داشته است و یکی از نمونه‌های قدیمی آن را از عهد صفویه شارون جهانگرد فرانسوی متذکر شده است که قطعه مینایی از کارهای اصفهان بوده مشتمل بر طرحی از پرندگان و حیوانات بر زمینه گل‌وبته به رنگ آبی کم‌رنگ و سبز و زرد و قرمز. جدای از اسناد صنعت فلز کاری در دوران هخامنشیان اشاره دارند و در موزه های داخلی و خارجی نیز نمونه های زیادی از محصولات فلزی دوره هخامنشیان موجود است، به طور کلی عصر هخامنشیان سبک معین و معلومی دارد.

در جام های نقره ای که یکی در موزه بریتانیا و دیگری در موزه آرمیتاژ لنینگراد نگهداری می شود پایه اولی از مجسمه مرغ خیالی که دارای شاخ و منقار است تشکیل شده و دیگر مجسمه بزکوهی است که بال و ریش دارد. از این رو شواهد نشان می دهد که هنر مینا کاری در این زمان مرسوم بوده است.

آخرین بازماندگان

فرید فرقانی از جمله هنرمندان خراسانی است که سال‌های جوانی عمرش را با اشتغال به جوشکاری، قلم‌زنی و طراحی روی مفتول‌های فلزی صرف کرده است و به قول خودش اکنون در فهرست آخرین بازماندگان فعال در این رشته قرار دارد.

وی بابیان اینکه یکی از مهم‌ترین کاربردهای این هنر، در زیورآلات است بیان می‌کند: میناکاری خانه‌بندی بر روی جام، سرویس چای‌خوری، سینی، ظرف شیرینی و موارد مشابه انجام می‌شود و به دلیل سختی کار قیمت برخی از ظروف به ۱۰۰ میلیون تومان هم می‌رسد.

هنری که ویتترین برای عرضه ندارد

وی بزرگ‌ترین مشکل هنرمندان فعال در این رشته هنری را نبود ویتترین فروش عنوان می‌کند و می‌افزاید: بی‌توجهی به هنرمندان و حضور در نمایشگاه‌های خارجی و داخلی که برای هنرمندان دست‌نیافتنی است موجب فراموشی و مهجوریت این هنر شده و در مقابل اجازه دادیم تا کالاهای چینی و بی‌کیفیت جای آن را بگیرد.

وی بابیان اینکه این هنر دستی در ایران تقریباً فراموش شده است ادامه می‌دهد: این در حالی است که این هنر در اروپا موردعلاقه بسیاری از هنرشناسان و شیفتگان صنایع دستی مشرق زمین است.

فرقانی که خود را در فهرست آخرین بازماندگان این هنر می‌خواند ادامه می‌دهد: یکی از بزرگ‌ترین مشکلات ما نبود نمایشگاه‌های عرضه محصولاتمان است زیرا در این زمینه نه نمایشگاه ملی داریم، نه توان شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی داریم و حتی

بازارچه‌های موقتی هم در این زمینه فعال نیست.

وی ادامه می‌دهد: تقریباً می‌توان گفت که هیچ حمایتی از این هنر صورت نمی‌گیرد به طوریکه تعداد افرادی که روی این هنر به صورت حرفه‌ای کار می‌کنند، کمتر از ۵۰ نفر هستند.

وی می‌افزاید: ما برای این رشته زحمت می‌کشیم و امیدواریم مورد توجه و حمایت مسئولان مربوطه قرار گیریم زیرا این رشته برای اینکه بخواهد باقی بماند به توجه مسئولان نیاز دارد و حمایت هم تنها پول نیست بلکه حضور ما در نمایشگاه‌ها و توجه به تولید مواد اولیه، روی‌آوری به این رشته صنایع دستی را پر رنگ می‌کند.

فرقانی یادآور می‌شود: البته به این نکته هم باید توجه داشت که اروپائیان، بسیار به این هنر علاقه دارند و این هنر نزد آنان خواهان زیادی دارد، اگر معاونت صنایع دستی زمینه حضور هنرمندان این رشته در نمایشگاه‌های بین‌المللی را فراهم کنند آن موقع خواهید دید که رونق به این رشته برمی‌گردد.

اکسیر هنر

این هنرمند مشهودی بابیان اینکه کل کار میناکاری خانه‌بندی با دست انجام می‌گیرد و حجم کار بسیار بالایی دارد می‌گوید: در این نوع میناکاری پس از در نظر گرفتن ظرف یا زیور اولیه که معمولاً از جنس نقره است طرح‌های مورد نظر مانند گل و بوته با مفتول‌های نازک فلزی که مليله گفته می‌شود ساخته و روی ظرف یا زیور مورد نظر جوشکاری می‌شوند.

فرقانی اضافه می‌کند: جوشکاری مفتول‌ها ظرافت‌های خاص خود را دارد و بسیار دشوار است لذا کمتر کسی در ایران می‌تواند آن را به درستی انجام دهد.

وی بیان می‌کند: پس از اتمام جوشکاری ظرف یا زیور مورد نظر آماده میناکاری می‌شود، مینایی که برای این هنر بکار می‌رود از نوع سنگی است که هم‌اینک در ایران موجود نیست و از کشورهای هند، آلمان و آمریکا خریداری شده و بسیار گران است.

وی ادامه می‌دهد: پس از اتمام میناکاری مقداری شیشه‌رنگی کوبیده و به شکل پودر درمی‌آید و به صورت خشک بر روی ظرف یا زیور اصلی ریخته و داخل کوره تا دمای ۹۰۰ درجه سانتی‌گراد قرار می‌گیرد تا حرارت کوره شیشه‌های خردشده را روی ظرف یا زیور نقره ذوب کند.

وی اضافه می‌کند: چندین دفعه وسیله مورد نظر را داخل کوره می‌گذاریم و پس از سرد شدن، آب‌طلا بر روی ظرف یا زیور نقره مورد نظر ریخته می‌شود.

بازار داخلی برای حمایت از مینا فقیر است

فرقانی با اشاره به اینکه مواد اولیه به‌ناچار از خارج کشور تأمین شده و وقت و زمانی که برای ساخت این هنر صرف می‌شود بسیار زیاد است ادامه می‌دهد: بر همین اساس محصولات تولیدی بسیاری گران و با رقم‌های میلیونی تمام می‌شود که بازار داخلی برای حمایت و خرید از این هنر فقیر است.

وی بابیان اینکه طی سال‌های گذشته بیشتر مشتریانم را گردشگران خارجی تشکیل داده است ادامه می‌دهد: حمایت متولیان صنایع دستی ایران از میناکاری خانه‌بندی فقط معنوی است و تنها زمینه حضور این آثار را در نمایشگاه‌های داخلی فراهم می‌کنند درحالی‌که اروپاییان به این هنر بسیار علاقه‌مند هستند و باید زمینه حضور هنرمندان و تولیداتشان در بازارهای خارجی برای جلوگیری از بین رفتن این هنر فراهم شود.

این هنرمند که حالا دغدغه منقرض شدن این رشته باارزش و تاریخی را دارد می‌گوید: کوتاهی از سوی متولیان باعث شده این هنر کم‌کم فراموش شود.

میناکاری خانه‌بندی در فهرست رشته‌های منسوخ

خراسان رضوی به گفته معاون صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با فعالیت افزون بر ۲۰ هزار هنرمند در ۹۰ رشته صنایع دستی یکی از مهدهای هنر ایران است.

متأسفانه هم‌اکنون رشته‌های گیوه‌دوزی، جاجیم‌بافی، شرع بافی، چلنگری، صحافی سنتی، برک بافی، قفل‌سازی، علامت‌سازی و دباغی سنتی در خراسان رضوی کاملاً منسوخ شده‌اند و میناکاری خانه‌بندی نیز در همین زمره قرار دارد محمد مطیع بابیان اینکه در حال حاضر از مجموع ۲۵۰ رشته صنایع دستی فعال در سطح کشور تعداد ۹۰ رشته در این استان فعال است می‌گوید: تاکنون بیش از ۴۰ اثر صنایع دستی تولید هنرمندان این استان در کشور موفق به اخذ نشان ملی مرغوبیت کالای صنایع دستی شده است.

معاون صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی بابیان اینکه خراسان رضوی دارای ۲۲ رشته بومی و مزیت دار صنایع دستی است، یادآور می‌شود: سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی، سنگ‌تراشی یا حجاری سنتی، قلم‌زنی روی سنگ، ابریشم‌بافی، نوار بافی، زیورآلات سنتی، پوستین‌دوزی، ارغوان بافی، کاشی سنتی و گلدوزی از جمله این رشته‌ها است.

وی بیان می‌کند: متأسفانه هم‌اکنون رشته‌های گیوه‌دوزی، جاجیم‌بافی، شرع بافی، چلنگری، صحافی سنتی، برک بافی، قفل‌سازی،

علامت سازی و دباغی سنتی در خراسان رضوی کاملاً منسوخ شده‌اند و صنایع دستی چادرشب بافی، پوستین‌دوزی، رنگرزی گیاهی، احجام سنتی، آینه‌کاری، نمدمالی، مسگری، چارق‌دوزی و گره چینی نیز در شرف نابودی هستند که میناکاری خانه‌بندی نیز در همین زمره قرار دارد.

مطیع ادامه می‌دهد: زندگی در عصر جدید و تغییر ذائقه‌ها و دوری جستن بسیاری از خانواده‌ها از زندگی‌های سنتی موجب کناره‌گیری بسیاری از مشاغل و هنرمندان شده است.

وی بابیان اینکه هنرمندان میناکار از نوع خانه‌بندی در کشور انگشت‌شمار هستند و فرقانی از جمله هنرمندان زبردست این رشته به شمار می‌رود اضافه می‌کند: هنوز حمایت‌های کافی از هنر وی انجام نگرفته است.

مطیع می‌گوید: مینای خانه‌بندی به دلیل زحمات بسیار هنرمند و مواد اولیه به کاررفته بسیار گران تمام شده و لذا یک کالای لوکس محسوب می‌شود و چون قیمتش بالا است جزو نیازهای اولیه خانواده‌ها نیست لذا برنامه‌ریزی برای حمایت همه‌جانبه از صنایع دستی از سوی دولت لازم است تا جایگاه خود را در سبد خانوار به دست آورد.

وی توسعه آموزش، پرداخت تسهیلات با سود کم‌بهره، توسعه روابط بین‌المللی و معرفی صنایع دستی به بازارهای جهانی را از راهکارهای لازم برای رونق هنر میناکاری خانه‌بندی می‌داند و یادآور می‌شود: تشویق و ترغیب مردم برای استفاده از صنایع دستی ایرانی و خریداری ساخته دست هنرمندان داخلی به جای کالاهای بی‌کیفیت چینی علاوه بر رونق این بازار به زنده نگاه داشتن ریشه‌های تاریخی این مرزوبوم کمک می‌کند. منبع: مهر

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۲۶۴۵/پرکشید-ها-ایرانی-خانه-هنرمیلیاردي/>